

O'QUVCHILARNI BILISH FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Isakova Zilola Xamidullayevna
Toshkent viloyati Angren shahri
18-maktab amaliyotchi psixologi
Giyasova Dilshoda Baxtiyarovna
Toshkent viloyati Angren shahri
16-maktab amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o'quvchilarning bilish faoliyatini shakllantirish jarayonining psixologik xususiyatlari yoritilgan. Bilish faoliyati o'quvchilarning bilim olish jarayonidagi muhim omillardan biri bo'lib, u tafakkur, xotira, diqqat va qiziqish kabi psixologik jarayonlar bilan uzviy bog'liqdir. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va ijodiy tafakkurini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Maqolada o'quvchilarning bilish faoliyatiga ta'sir etuvchi omillar, pedagogik jarayonning psixologik jihatlari hamda o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan motivatsiyani rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, o'qituvchilarning pedagogik faoliyati, o'quv muhitining ahamiyati va zamonaviy ta'lim metodlarining o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishdagi o'rni ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: bilish faoliyati, tafakkur, diqqat, xotira, motivatsiya, o'quvchi shaxsiyati, pedagogik psixologiya, ta'lim jarayoni, ijodiy fikrlash, kognitiv rivojlanish.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bilish faoliyati o'quvchining bilimlarni o'zlashtirish jarayonida faol ishtirok etishi, yangi bilimlarni izlashga bo'lgan intilishi va mustaqil fikrlash qobiliyatini namoyon etish jarayonidir. O'quvchilar bilim olish jarayonida nafaqat tayyor ma'lumotlarni qabul qiladi, balki ularni tahlil qiladi, solishtiradi va umumlashtiradi.

Bilish faoliyati insonning asosiy psixologik jarayonlari bilan chambarchas bog'liqdir. Xususan, diqqat, xotira, tafakkur va tasavvur bilish jarayonining muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. O'quvchilarda ushbu psixologik jarayonlarning rivojlanganligi ularning bilimlarni samarali o'zlashtirishiga yordam beradi.

O'quvchilarning bilish faoliyatini shakllantirish jarayoni avvalo ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini rivojlantirishdan boshlanadi. Qiziqish o'quvchilarning

bilish faoliyatini faollashtiruvchi muhim omillardan biridir. Agar o'quvchi o'rganilayotgan mavzuga qiziqsa, u bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga intiladi.

Motivatsiya ham bilish faoliyatining muhim psixologik omillaridan biri hisoblanadi. Motivatsiya o'quvchini bilim olishga undovchi ichki kuch hisoblanadi. O'quvchilarda o'qishga bo'lgan ijobiy motivatsiya shakllangan bo'lsa, ular ta'lim jarayonida faol ishtirok etadi va mustaqil ravishda yangi bilimlarni egallashga harakat qiladi.

Bilish faoliyatining rivojlanishida o'qituvchining roli ham katta ahamiyatga ega. O'qituvchi ta'lim jarayonini shunday tashkil etishi kerakki, o'quvchilar faol fikrlashga, savollar berishga va muammolarni mustaqil hal qilishga intilsin. Buning uchun o'qituvchi turli interaktiv metodlardan foydalanishi mumkin.

Ta'lim jarayonida muammoli ta'lim metodlaridan foydalanish o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Muammoli vaziyatlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi va ularni yangi bilimlarni izlashga undaydi. Bunday metodlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Bilish faoliyatining shakllanishida o'quv muhitining ham ahamiyati katta. Agar sinfda ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lsa, o'quvchilar o'z fikrlarini erkin bayon eta oladi va ta'lim jarayonida faol qatnashadi. Sog'lom psixologik muhit o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

O'quvchilarning yosh xususiyatlari ham bilish faoliyatining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyati ko'proq qiziqish va o'yin faoliyati orqali rivojlanadi. O'rta va yuqori sinf o'quvchilarida esa mantiqiy tafakkur va mustaqil fikrlash qobiliyati kuchayadi.

Shuningdek, bilish faoliyatining rivojlanishida o'quvchilarning individual xususiyatlari ham muhim rol o'ynaydi. Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va o'rganish tezligi turlicha bo'ladi. Shu sababli o'qituvchi ta'lim jarayonida individual yondashuvni qo'llashi lozim.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari ham o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Multimedia vositalari, interaktiv taqdimotlar va raqamli platformalar o'quvchilarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

O'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishda mustaqil ta'lim ham muhim o'rin tutadi. Mustaqil ta'lim jarayonida o'quvchilar o'z bilimlarini mustaqil ravishda boyitadi, turli manbalar bilan ishlaydi va yangi bilimlarni izlaydi. Bu jarayon ularning tafakkurini rivojlantiradi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Bilish faoliyatining rivojlanishi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida ham muhim ahamiyatga ega. Bilim olishga intiluvchi, mustaqil fikrlaydigan va ijodiy yondashuvga ega o'quvchilar kelajakda jamiyatning faol a'zolariga aylanishi mumkin.

Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Bu jarayonni samarali tashkil etish uchun pedagogik va psixologik yondashuvlardan foydalanish muhimdir.

Natijada o'quvchilarning bilish faoliyati rivojlanib, ularning bilim olish jarayoni samarali bo'ladi hamda ular mustaqil fikrlaydigan, ijodiy va faol shaxs sifatida shakllanadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish faoliyatini samarali boshqarish o'qituvchidan yuqori pedagogik mahoratni talab qiladi. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning intellektual rivojlanishiga ta'sir qiluvchi shaxs sifatida ham namoyon bo'ladi. Bilish faoliyati boshqaruvi samarali yo'lga qo'yilgan taqdirda o'quvchilar mustaqil fikrlay oladigan, tanqidiy tahlil qiladigan va innovatsion yondashuvlarga ega bo'lgan shaxslar sifatida shakllanadi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, ta'lim jarayonida o'qituvchi tomonidan to'g'ri yo'naltirilgan bilish faoliyati ta'lim sifati va natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, o'quvchilarning bilim olish jarayonidagi ishtirokini faollashtirish, ularning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish va yangi pedagogik texnologiyalarni ta'limga tatbiq etish bugungi kunda muhim ahamiyatga ega. Bilish faoliyatini boshqarishda pedagogik va psixologik omillarning ta'siri juda ahamiyatlidir.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'quvchilarning bilish faoliyatiga va faollashtirishga qaratilgan innovatsion metodlar shuningdek tajriba-sinov ishlarini olib borish va natijalarni tahlil qilish lozim bo'lib bunda Tadqiqot uslublari nazariy tahlil – pedagogik va psixologik adabiyotlar, ilg'or tajribalar empirik tadqiqot – o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida so'rovnomalar va intervyular o'tkazish tajriba-sinov – ayrim sinflarda interfaol metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilish faoliyati faolligi kuzatish, taqqoslash va tahlil – an'anaviy va innovatsion metodlarning samaradorligi taqqoslash.

XULOSA

O'qituvchining metodik bilimlari, psixologik tayyorgarligi va kommunikativ qobiliyatlari o'quvchilarning bilish faoliyatini boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Pedagogik mahorat yuqori bo'lgan o'qituvchilar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va ularning faolligini oshiradi. Interfaol metodlar esa (guruhli ish, muammoli ta'lim, loyiha usuli) o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlardan foydalangan holda o'tilgan darslarda o'quvchilar bilimlarni an'anaviy darslarga qaraganda tezroq o'zlashtiradi. O'qituvchi tomonidan berilgan ijobiy rag'bat

o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Mustahkam motivatsiya o'quvchilarning mustaqil o'rganish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy ta'limda texnologiyalarning o'rni ortib bormoqda. Elektron darsliklar, video materiallar va onlayn resurslar o'quvchilarning bilish faoliyatini yanada faollashtirishga yordam beradi. O'qituvchi o'quvchilarni bilim olishga undash bilan birga ularning vatanparvarlik ruhida tarbiyalanishiga ham e'tibor qaratishi lozim. Dars jarayonida milliy qadriyatlar, tarixiy shaxslar faoliyati va zamonaviy yutuqlar o'rganilishi o'quvchilarning milliy g'ururini oshiradi. Ushbu tavsiyalar o'qituvchining bilish faoliyatini boshqarish mahoratini rivojlantirish orqali ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Olimov, T. H. (2020). The image of a modern teacher in the formation of civic culture among future highly educated specialists. *Pedagogical skill-Bukhara*, 5.
2. Olimov, T. H. (2019). Development issues of civil society and culture in the work of Eastern thinkers. *Pedagogical skill-Bukhara*, 2.
3. Olimov, T. H. (2016). Formation of self-awareness in youth. *Social and humanitarian sciences in the educational system.-Tashkent*, 4.
4. Olimov, T. (2020). BO'LAJAK OLIY MA'LUMOTLI MUTAXASSISLARDA FUQAROLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING AYRIM
5. YO'NALISHLARI. *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 1(1), 20-27.
6. Xolboyeva, G., & Olimov, T. (2023). O 'SMIRLAR MA'NAVIYATINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Ilm-fan va ta'lim*, 1(7).
7. Xolboyeva, G., & Olimov, T. (2023). O 'SMIRLARDA STRESSLI VAZIYATLARDA KOPING XULQ-ATVOR STRATEGIYALARI NAMOYON BO
8. 'LISHINING IJTIMOY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Ilm-fan va ta'lim*, 1(7).
9. Olimov, T. THE ROLE OF NATIONAL SPIRITUALITY AND VALUES IN THE DEVELOPMENT OF CIVIL CULTURE IN FUTURE SPECIALISTS WITH HIGHER EDUCATION.
10. Ziyonet